

Клименко Ю. А.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманського державного педагогічного університету імені Павла

Тичини,

м. Умань, Україна

МІЖНАРОДНА МОВА ЕСПЕРАНТО ЯК ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ БАГАТОМОВНОГО ЛЮДСТВА

На сучасному етапі розвитку суспільства набуває інтенсивності діалог культур, про що свідчить як частота міжнародних контактів, так і зусилля народів і країн, спрямовані на створення глобального порядку в міжнародних відносинах. Потужними чинниками інтеграції виступають як економічні фактори, так і усвідомлення людством глобальних проблем, вирішення яких вимагає об'єднання зусиль усіх країн. Світ все більше усвідомлює значення загальнолюдських чинників у міжнародній політиці. Свідченням цього є ряд програм ЮНЕСКО, матеріалів Ради з безпеки і співпраці в Європі тощо.

Невід'ємним правом людини є право на спілкування. При цьому загально визнаним є той факт, що співпраця не може бути дієвою і тривалою, якщо вона обмежується відносинами держав і політиків і не охоплює контакти між рядовими громадянами різних країн. Розвиток міжкультурного співробітництва стримується кількома факторами, насамперед – обмеженою можливістю і ефективністю міжкультурних контактів внаслідок мовного бар'єру [1, с. 1].

Людство завжди намагалося знайти або створити міжнародну мову. У такій якості розглядались в різні періоди грецька, латинська, французька мови. Але усі вони не могли залишитися мовами міжнародними, оскільки кожна з них тісно пов'язана з національними особливостями, традиціями, історією народу. Поступово прийшли до переконання, що жодній з існуючих мов не судилося бути мовою міжнародною хоч б тому, що тоді один народ поглинув би інші. Внаслідок цього виникла ідея створення мови штучної – так званої нейтральної.

У зв'язку з цим актуальною проблемою стає вивчення комунікативного потенціалу міжнародних мов. Якщо природна мова – це макрокосмос культури певного народу, в якому він представлений як індивід, то штучно створена людиною мова може стати засобом міжнаціонального і одночасно наднаціонального спілкування, забезпечити діалогічний і демократичний зв'язок представників самих різних світових культур [1, с. 2].

Такі можливості має есперанто – найбільш поширена планова міжнародна мова, яка не претендує замінити собою етнічні мови, а прагне стати допоміжним засобом у міжнародному спілкуванні різномовних людей. Ще в 1954 р. Генеральна конференція ЮНЕСКО визнала, що результати, досягнуті есперанто в справі інтелектуального міжнародного обміну, відповідають цілям та ідеалам ЮНЕСКО і звернулася до держав і міжнародних організацій із пропозицією ввести вивчення есперанто в школах і використовувати цю мову в міжнародному співробітництві.

Есперанто (есп. *esperanto* – “що сподівається”) – міжнародна мова, створена польським лікарем і поліглотом Людовиком Лазарем Заменгофом в 1887 р. на основі поширених європейських мов, інтернаціональної лексики. Вживається есперанто в міжнародному спілкуванні, має на меті створення прямих і рівних можливостей для кожної людини в міжнародних відносинах.

Есперанто має на меті створення безпосередніх і рівних можливостей для кожної людини в міжнародних відносинах, оскільки ні для кого з них ця штучно створена мова не є рідною. Правда, сьогодні вже є певна кількість людей – вроджених есперантистів, для яких есперанто є рідною мовою: ті, чиї батьки говорять між собою мовою есперанто, через незнання мови один одного або ж навіть як прояв поваги до мови. Серед видатних носіїв есперанто: Джордж Сорос – провідний світовий фінансист і меценат, Даніель Бове – лауреат Нобелівської премії та ін. [2, с. 2].

Слід відзначити педагогічну цінність есперанто – його вплив на подальше вивчення іноземних мов. Численні дослідження підтверджують, що знання есперанто значно полегшує вивчення іноземних мов. При цьому опанувати граматику цієї мови можна набагато швидше і простіше, тому є сенс починати вивчення іноземних мов саме з есперанто – нейтральної мови. Розмовляючи мовою есперанто люди не відчують тиск іноземної мови, тому з'являється відчуття рівноправності при спілкуванні з представниками інших країн, а це призводить до підвищення почуття людської і національної гідності.

На сьогодні *Universala Esperanto – Asocio* , UEA (з есперанто Всесвітня Есперанто Асоціація) – найбільша міжнародна організація

есперантистів, члени якої живуть у 121 країні. УЕА працює на поширення есперанто, дискутує про актуальність всесвітньої мовної проблеми і звертає увагу на необхідність рівності між мовами. УЕА має також консультативний статус при: Економічній і соціальній раді ООН, Дитячому фонді ООН, Раді Європи, Організації Американських Держав і Міжнародної Організації зі Стандартизації. У 1954 р. УЕА ініціювала резолюцію ЮНЕСКО про есперанто (16000 дітей в той час вже вивчали есперанто в 600 школах 32 країн світу). Штаб-квартира Асоціації знаходиться в місті Роттердам (Нідерланди) [3, с. 86].

В Україні центральною організацією есперантистів є “Українська Есперанто Асоціація” (есп. UkrEA – Ukraina Esperanto Asocio), утворена 21 травня 1989 р. При УкрЕА діє видавництво есперанто-літератури “Helianto” (“Соняшник”). Питаннями організаційної та фінансової підтримки есперанто-руху в Україні займається Благодійний фонд “Есперо” імені Василя Єрошенка.

Нині есперанто-рух розвивається в сприятливих умовах, але у світовому масштабі ця міжнародна мова має лише невелике число прихильників. На практиці реалізація потенціалу есперанто ускладнюється цілим рядом обставин, пов’язаних як із самоізоляцією регіональних і територіальних співтовариств, їх соціально-культурною і політичною пасивністю, так і з відсутністю розроблення теоретичних підстав міжнародного руху есперантистів.

Більше ста років функціонує і розвивається планова мова «есперанто», створена в процесі пошуків оптимальних шляхів вирішення проблеми спілкування багатомовного людства. Унікальний експеримент функціонування і розвитку сконструйованого повноцінного засобу спілкування привертає до себе все більшу увагу як

в теоретичному плані, так і з точки зору практичної громадської значущості.

Своєю багаторічною історією есперанто (і як мова, і як рух його прихильників) підтвердив право претендувати на роль універсального засобу міжкультурного діалогу та людського взаєморозуміння в загальносвітовому масштабі на засадах толерантності – як єдності у різноманітті, поваги, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості.

Література:

1. Дмитриевская-Нильссон Е. А. Международное эсперанто-движение как субъект межкультурной коммуникации: автореф. дисс. ... канд. культурол. наук : спец. 24.00.04 / Е. А. Дмитриевская-Нильссон. – Санкт-Петербург, 2000. – 20 с.
2. Пацорко В. Великий есперантсько-український словник / В. Пацорко. – Київ, 2007. – 200 с.
3. Русанівський В. М. Мова. Людина. Суспільство / В. М. Русанівський. – Наукова думка, 1977. – 189 с.